

Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

The Impact of Demographic Factors and Personality on the Entrepreneurial Intention: A Study on Students in Sport Sciences Departments

Harun ŞEŞEN¹, H. Nejat BASIM²

ÖZET

Günümüzde girişimcilik tüm ülkeler için desteklenmesi gereken bir olgu olarak görülmektedir. Bu bağlamda özellikle çalışma yaşamlarının başında olan üniversite öğrencilerinin, girişimci niyetler taşımaları da son derece önemlidir. Bu çalışmada, üniversitelerin spor bilimleri alanında öğrenim gören 185 öğrenciden anket yöntemiyle elde edilen veriler ışığında, demografik faktörlerin ve öğrencilerin kişilik özelliklerinin öğrencilerin girişimcilik niyetlerini nasıl etkilediği araştırılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi, tek yönlü varyan analizi (ANOVA), korelasyon ve regresyon analizleri ile yapılmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin yaş, cinsiyet, önceki iş deneyimi ve ailenin aylık gelirinin öğrencilerin girişimcilik niyetlerini farklılaştırdığı; kontrol odağı ve öz yeterlilik özelliklerinin ise girişimcilik niyetlerini etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, girişimcilik niyeti, kişilik, spor bilimleri, üniversite öğrencisi.

ABSTRACT

Today entrepreneurship is a subject that must be supported by all countries. In this context, it is very important that the university students, who are at the very beginning of their working life, have entrepreneurial intentions. In this study in the light of data that were collected with a questionnaire from 185 university students studying in sport sciences departments of the universities, the impacts of demographical factors and individual features of the students on the entrepreneurial intentions were investigated. Data were analyzed with one-way ANOVA, correlation and regression analysis. Results indicated that while age, gender, previous job experience, and monthly income of the family differentiated the entrepreneurial intentions of students, locus of control and self efficacy had significant impacts on the entrepreneurial intentions.

Keywords: Entrepreneur, entrepreneurial intention, personality, sport sciences, university student.

1. GİRİŞ

Kapitalizmin temel itici güçlerinden birisi olan girişimcilik, başlangıçta yalnızca iktisadın ilgisini çekse de, küreselleşen günümüz dünyasının iş hayatı, tüm bilimlerin girişimcilik üzerindeki ilgisini artırmaktadır. Bu ilginin nedeni olarak birçok faktör sayılabilir. Örneğin küresel rekabetin küçük firmaların gücünü artırması, piyasada oluşan kısıtlamaların ya da teşviklerin sürekli değişmesi ve yeni niş pazarların oluşması gibi birçok neden, girişimciliği, üzerinde düşünülmesi ve araştırma yapılması gereken bir konu haline getirmiştir.

Yapılan araştırmalar çoğunlukla girişimciliğin doğuştan gelen yanlarına vurgu yapsa da girişimciliğin yaşam süresi içinde sonradan öğrenilebilecek bir konu olduğu da sıklıkla dile getirilmektedir. Dolayısıyla, çalışma yaşamına geçişe yaklaşmış olan üniversite öğrencileri, girişimcilik niyeti araştırmalarının merkezinde yer almakta, öğrencilerin girişimcilik ni-

yetlerini belirleyen faktörlerin neler olduğunu ortaya koymaya çalışan birçok araştırma yapılmaktadır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de girişimcilik konusu giderek önem kazanmıştır. Ülkemizde girişimcilik temelli araştırmaların geçmişi çok eski olmasa da, son 10-15 yıllık dönemde iş hayatında yaşanan değişimler, artan rekabet, kamu istihdamındaki daralma, iş gücünün niteliğindeki değişim, bilişim ve hizmetler sektörünün ekonomik büyümeyle paralel gelişmesi, girişimciliği Türkiye için de önemli bir araştırma başlığı haline getirmiştir. Özellikle, girişimcilik yönündeki niyetin temel olarak oluştuğu ve bu niyetin artış yönünde etkilenebileceği üniversite eğitimi ve bu eğitimi alan öğrenciler, dünyada olduğu gibi ülkemizde de girişimcilik araştırmaları için son derece önemli bir kapsam sunmaktadır. Ancak, bu önemine rağmen ülkemizde, üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetleri üzerine yeterince araştırma yapıldığını söylemek oldukça zordur.

¹ Doç. Dr., Kara Harp Okulu Dekanlığı, İşletme Bölümü, hsesen@kho.edu.tr

² Doç. Dr., Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, nbasim@baskent.edu.tr

Bugün gelinen noktada, üniversitelerin sadece işletme bölümlerinde değil; diğer fakültelerinde de yetişen öğrencilerin girişimci özellikler taşımaları beklenmektedir. Tüm bunların yanı sıra, günümüzde iş hayatında yaşanan dönüşüm, spor odaklı işletmeciliği de yeniden şekillendirmektedir. Bu dönüşüm, üniversitelerde spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerinin de girişimci niteliklerle donatılmasını, kendi işlerini kurmanın yollarının öğretilmesini, girişimci niyetlerinin okulda desteklenmesini ve bu kapsamda birer girişimci birey olarak yetiştirilmesini gerekli kılmaktadır. Ancak belirtildiği gibi, üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetleri üzerine ülkemizdeki araştırma sayısı son derece kısıtlıdır ve bu çalışmaların neredeyse tamamı, işletme öğrencileri üzerine yapılmıştır. Bu durum, konuya ilişkin olarak daha genellenebilir bulgulara ulaşma ve karşılaştırmalar yapabilme açısından spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencileri, girişimcilik niyeti araştırmaları açısından önemli bir grup haline getirmektedir.

Alanyazındaki bu boşluğu doldurmak amacıyla tasarlanan bu araştırmada, dört ayrı üniversitede spor bilimleri alanında öğrenim gören bir grup öğrenciden toplanan veriler ışığında, öğrencilerin demografik özelliklerinin ve kişisel özelliklerinin, girişimcilik niyetlerini nasıl etkilediği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

Girişimcilik konusundaki ilk araştırmacılardan olan Schumpeter (1934) girişimciyi, sürekliliği bozacak şekilde yeni kombinasyonları uygulayan kişi olarak tanımlarken; Leibenstein (1968) girişimciyi üretim için gerekli tüm kaynakları toplayan ve pazardaki bir açığı karşılayacak şekilde ürünü pazarlayan kişi olarak görmektedir. Byrgave ve Hofer (1991) ise girişimcinin başka yönlerine vurgu yaparak girişimci bireyi, bir fırsatı gören ve bu fırsatı değerlendirmek üzere örgüt kuran kişi olarak ifade etmektedirler.

Girişimcilik kavramına bakıldığında ise Drucker (1985)'in, yeni zenginlik üretme kapasitesiyle var olan kaynakları birleştiren yenilikçi faaliyet ve Hisrich ve Peters (1989)'in, gerekli zaman ve çabayı harcayarak, var olan finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenecek ve kişisel tatminle sonuçlanan yeni bir şey yaratma süreci şeklindeki tanımları dikkat çekmektedir.

Girişimcilik niyeti ise, bir bireyin kendi işini kurma yönünde girişimci gayretler gösterme yönündeki eylemlere bağlılığı (Krueger ve Carsrud, 1993) olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda girişimcilik niyeti, girişimci bireyin iş planını geliştirmesini ve uygulamasını yönlendiren zihinsel bir süreçtir (Boyd ve Vozikis, 1994). Dolayısıyla, girişimcilik niyeti kavramının anlaşılabilmesi için, bir bireyi kendi işini kurma ve girişimci olma yönünde motive eden faktörlerin neler olduğunun ortaya konulması gerekmektedir.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, kişinin girişimcilik niyetini açıklamada üç önemli teorinin ele alındığı görülmektedir. Bunlar, Shapero ve Sokol (1982)'un Girişimci Olay modeli, Bird (1988)'ün Girişimci Niyet modeli ve Ajzen (1991)'in Planlı Davranış Teorisi (PDT) olarak sıralanabilir.

Shapero ve Sokol (1982), Girişimci Olay modelinde girişimci niyetten ziyade, girişimci olayı yani yeni bir iş kurma olgusunu merkeze almışlardır (Kuehn, 2008). Modele göre, birey öncelikle girişimcilik yönünde istek duymakta, daha sonra bu isteğin uygulama olanağının olup olmadığını değerlendirmekte ve bunun sonucunda harekete geçmeye ya da geçmemeye karar vermektedir (Krueger vd., 2000).

Bird (1988)'ün Girişimci Niyet modelinde ise girişimcilik yönelimini oluşturan faktörler sosyo-politik, bireysel, rasyonel düşünsel ve sezgiseldir. Bu kapsamda, kanuni düzenlemeler sosyo-politik, yaşanan tecrübeler bireysel, zihindeki hedef ve amaçlar düşünsel ve bireyin vizyoner bakışı da sezgisel faktörler olarak sayılabilir (Boyd ve Vozikis, 1994).

Ajzen (1991)'e göre ise planlı eylemler, belirlenen şekilde davranma yönündeki bilinçli kararların sonucudur. Bu eylemleri yönlendiren niyetler ise yaşanan tecrübelerin, bireysel özelliklerin ve bireyin kişisel güdülenmesinin bir kombinasyonudur. Ajzen'e göre birey, kişisel beklentileri ve toplumdaki sosyal normlar doğrultusunda girişimcilik eğilimine girmekte, algıladığı davranışsal kontrol sayesinde kişisel güdülenmesini sağlayarak girişimci davranış gerçekleştirme niyetini oluşturmaktadır. Bu bağlamda PDT'nin ortaya koyduğu en önemli sonuç, insan davranışının, niyetler tarafından yönlendirilen planlı bir eylem olduğu bulgusudur (Roxas vd., 2008). Bu bulgu, bireylerin ileriki yaşamlarında girişimci olup olmama konusundaki eylemlerinin, bugünkü niyetleri ile tahmin edilebileceğini ortaya koyan önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Yapılan araştırmalar girişimcilik niyetini etkileyen faktörlerin demografik faktörler, kişisel özellikler ve çevresel faktörler olmak üzere üç temel kategoride toplandığını göstermektedir (Franco vd., 2010; Kristiansen ve Indarti, 2004). Bu kapsamda demografik faktörler ve kişisel özellikler, üniversite öğrencilerinin girişimci niyetlerini etkileyen önemli boyutlar olarak ortaya çıkmaktadır (Kristiansen ve Indarti, 2004; Linan ve Chen, 2009).

3. DEMOGRAFİK FAKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

Demografik özelliklerin ve kişisel geçmişe yönelik faktörlerin girişimcilik niyeti üzerindeki etkileri birçok araştırmaya konu olmuştur. Bu araştırma kapsamında, girişimcilik niyetini etkileyen demografik ve kişisel geçmişe ait faktörler olarak yaş, cinsiyet, geçmiş iş deneyimi ve ailenin profili ele alınacaktır.

Yaşın, girişimcilik niyetini etkilediği, yapılan birçok araştırmada ortaya konulmuştur. Araştırmalar, bireylerin girişimcilik kariyerlerine çoğunlukla 22-44 yaşları arasında başladıklarını (Reynolds vd., 2000) göstermektedir. Hindistan'da yapılan bir araştırma, gençlerin, yaşlılardan daha fazla girişimci olduklarını göstermektedir (Sinha, 1996). Dolayısıyla, genç yaşları ile üniversite öğrencileri ve yeni mezunlar, girişimcilik niyetinin yüksek olacağı bir grup olarak düşünülebilir.

Hipotez 1: Genç öğrencilerin girişimcilik niyetleri, ileri yaştaki öğrencilerden daha yüksektir.

Yapılan araştırmaların genel sonucu, erkeklerin kadınlardan daha fazla başarı güdüsü duydukları ve bununla bağlantılı olarak girişimcilik niyetlerinin daha yüksek olduğudur (Ede vd., 1998). Örneğin Kristiansen ve Indarti (2004)'nin Norveçli ve Endonezyalı öğrenciler üzerine yaptıkları araştırmanın bulguları, her iki ülkede de erkek öğrencilerin, kız öğrencilerden daha yüksek girişimcilik niyetleri olduğunu göstermiştir.

Hipotez 2: Erkek öğrencilerin girişimcilik niyetleri, kız öğrencilerden daha yüksektir.

Araştırmalar girişimcilik niyeti ile geçmişteki iş deneyimi arasında da bir ilişki olduğunu göstermektedir (Harris ve Gibson, 2008). Bu deneyim ister bir aile işinde, isterse bağımsız bir işte (Peterman ve Kennedy, 2003) yaşanılmış olsun, bireyin girişimcilik niyetini olumlu etkilemektedir.

Hipotez 3: İş deneyimi olan öğrencilerin girişimcilik niyetleri, tecrübeleri olmayan öğrencilerden daha yüksektir.

Girişimcilik niyeti ile ilgili yapılan birçok araştırmada bireylerin aile çevresinin, ailedeki çocuk sayısının, bireyin kaçınıcı çocuk olduğunun, ailenin işinin, sosyal statüsünün, aylık kazancının, ailedeki yakın ve uzak akrabaların kendi işlerine sahip olup olmadıklarının, bireylerin girişimcilik niyetlerine olan etkileri incelenmiş ve bu faktörlerin belirli gruplarda girişimciliğin ortaya çıkmasını etkilediği ortaya konulmuştur (Basu ve Virick, 2008). Özellikle, aileden sağlanan tecrübe ve maddi destek, yeni bir iş kurmada son derece etkili olmaktadır (Gurel vd., 2010).

Hipotez 4: Ailenin geliri arttıkça, öğrencilerin girişimcilik niyetleri de artmaktadır.

4. KİŞİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

Yapılan araştırmalar bireylerin kişisel özelliklerinin de girişimcilik niyetleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda bu araştırma kapsamında kişisel özellik olarak başarı ihtiyacı, kontrol odağı, öz yeterlilik ve risk almanın, girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi incelenecektir.

Araştırmalar, bireyin tanınma ve fark edilme ihtiyacından kaynaklanan başarı ihtiyacının (McClelland, 1961), girişimcilik niyeti üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Başarı ihtiyacı yüksek bireyler çoğunlukla bireysel sorumluluk almaktan kaçınmamakta ve makul riskleri üstlenmekte; bunun bir sonucu olarak da kendi verdikleri kararların sonuçlarını görme konusunda büyük bir arzu duymaktadırlar. Lee (1997) yüksek başarı ihtiyacının, bireyin zorluklarla baş etmesinde, başarı ve mükemmellik arayışı içerisinde olmasında önemli bir faktör olduğunu; Nathawat ve arkadaşları (1997) ise düşük başarı ihtiyacının düşük performans, düşük beklentiler ve yüksek başarısızlık ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Kristiansen ve Indarti (2004) yaptıkları araştırmada, başarı ihtiyacı yüksek bireylerin, girişimcilik niyetlerinin de yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Hipotez 5: Öğrencilerin başarı ihtiyacı ile girişimcilik niyetleri arasında pozitif bir ilişki vardır.

Kontrol odağı, bireyin girişimcilik niyetini etkileyen bir diğer kişilik özelliğidir (Hisrich ve Peters, 2002). Kontrol odağı, bireylerin yaşadıkları pekiştirmelerin, elde ettikleri sonuçların veya ödüllerin ya da başarı veya başarısızlık durumlarının, nelere atfedildiği ile ilişkili olup, bireyin yaşadığı olayları nelerin kontrol ettiğine dair inancıdır (Strauser vd., 2002). Kavramı ilk kez ortaya koyan Rotter (1966), kontrol odağının iki uç noktasını dış ve iç kontrol odağı olarak tanımlamıştır. Buna göre dış kontrol odağı, bireyin yaşadığı olayların nedeninin şans, kader gibi kendi davranışları dışındaki faktörlere bağlı olduğu inancı iken; iç kontrol odağı, bireyin yaşadığı olay ve durumların kaynağını kendi davranış ve özellikleri ile ilişkilendirmesidir. Yapılan araştırmalar, içsel kontrol odağının, girişimcilik niyetinin çok güçlü bir öncülü olduğunu ortaya koymaktadır (Mazzarol vd., 1999).

Hipotez 6: Öğrencilerin içsel kontrol odağı inançları ile girişimcilik niyetleri arasında pozitif bir ilişki vardır.

Bandura (1977)'nin sosyal öğrenme teorisinden türetilen öz yeterlilik, bir kişinin bir görevi başarma konusunda kendi kapasitesine olan inancını ifade etmektedir. Ryan (1970), bireyin kendilik algısının, niyetleri üzerinde önemli rolü olduğunu ifade etmektedir. Örneğin Cromie (2000), bireylerin hedeflerini başarıp başaramayacaklarından bağımsız olarak, öz yeterliliğin kişinin inanç ve niyetlerini etkilediğini ifade etmiştir. Girişimcilik niyeti konusunda yapılan araştırmalar da öz yeterliliğin, bireyin girişimcilik yönündeki kararında etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin Kristiansen ve Indarti (2004) ve Boyd ve Vozikis (1994) yaptıkları araştırmalarda, öz yeterliliği yüksek bireylerin girişimcilik niyetlerinin de yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

Hipotez 7: Öğrencilerin öz yeterlilikleri ile girişimcilik niyetleri arasında pozitif bir ilişki vardır.

Girişimcilikle ilgili yapılan tanımların neredeyse tamamında "makul risk alma eğilimi" girişimcinin temel özellikleri arasında sayılmaktadır. Yeni girişimlerle ilgili çoğu karar, hem risk hem de belirsizlik içerir (Cornwall ve Perlman, 1990). Bu bağlamda girişimci risk, yeni teşebbüsler, kuruluşlar, ürünler veya süreçler oluşturma hakkında belirsizlik ve risk altında verilen kararlar şeklinde tanımlanabilir. Dolayısıyla girişimcinin aldığı risk, yeni bir teşebbüste bulunmadan kaynaklanan bilinçli ve planlı bir risktir. Bu nedenle girişimciler, makul riskler alma eğiliminde olan bireyler olarak değerlendirilmektedirler (Koh, 1996).

Hipotez 8: Öğrencilerin risk alma eğilimi ile girişimcilik niyetleri arasında pozitif bir ilişki vardır.

5. YÖNTEM

5.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini dört ayrı üniversitede spor bilimleri alanında öğrenim gören 185 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaş ortalamaları 21,51 (ss=1,34) olup yaşları 19 ile 28 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %50,6'sı kadın, %49,4'ü ise erkektir. Öğrencilerin %1,8'i birinci sınıfta, %57,4'ü ikinci, %33,1'i üçüncü ve %7,7'si dördüncü sınıftadır. Katılan öğrencilerin %12,4'ünün iş tecrübesi bulunurken, %87,6'sı daha önce bir iş tecrübesi yaşamamıştır.

5.2. Ölçekler

Araştırma kapsamında oluşturulan bir anketle veri toplanmıştır. Anket üç ayrı bölümden oluşmuş, birinci bölümde öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin sorular sorulmuş; diğer iki bölümde ise girişimcilik niyeti ve kişilik özelliklerine ilişkin ölçekler kullanılmıştır.

Girişimcilik Niyeti: Öğrencilerin girişimcilik niyetleri, Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen 6 maddeli bir ölçekle ölçülmüştür. Ölçekte öğrencilerden, girişimcilik niyetlerine yönelik olarak belirtilen ifadelere, 7'li Likert Ölçeği (1=Kesinlikle katılmıyorum, 7=Kesinlikle katılıyorum) üzerinde ne oranda katıldıklarını işaretlemeleri istenmektedir. Tek boyutlu olarak tasarlanan ölçekten alınan yüksek puanlar, öğrencinin girişimcilik niyetinin de yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin güvenilirliği (cronbach alfa) .86 olarak bulunmuştur.

Kişilik Özellikleri: Katılımcıların girişimcilik niyetlerini etkilediği düşünülen kişisel özellikler olarak, kontrol odağı, başarı ihtiyacı, girişimci öz yeterlik ve riske tolerans değişkenleri ele alınmıştır. Öğrencilerin kontrol odakları (4 madde) ve başarı ihtiyaçları (8 madde) Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen ölçeklerle ölçülmüştür. Girişimci öz yeterlikleri (9 madde) ve riske toleransları (4 madde) ise Cox ve arkadaşları (2002) tarafından geliştirilen ölçeklerle değerlendirilmiştir. Ölçeklerde katılımcılardan, belirtilen ifadelere 7'li Likert Ölçeği (1=Kesinlikle katılmıyorum, 7=Kesinlikle katılıyorum) üzerinde ne oranda katıldıklarını işaretlemeleri istenmektedir. Tek boyutlu olarak tasarlanan ölçeklerden alınan yüksek puanlar, belirtilen özelliğin de yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeklerin güvenilirlik (cronbach alfa) değerleri .78 ile .83 arasında değişmektedir.

5.3. Ölçeklerin Geçerliliği

Ankette kullanılan ölçeklerin geçerliliğini test etmek üzere, AMOS 16 programı ile ölçeklere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi kapsamında tüm ölçeklerin tek faktörlü olduğu, beş bağımsız değişkenden oluşan model test edilmiş, incelenen modelin yapısı doğrulanmıştır [$\chi^2 = 15.61$, $p < .01$; $df = 5$, GFI (goodness of fit index) = .92, CFI (comparative fit index) = .92, RMSEA (root mean square error of approximation) = .05, IFI (incremental fit index) = .91].

6. BULGULAR

Öğrencilerin girişimcilik niyetini ölçmeye yönelik anket maddelerinin frekans dağılımları Tablo-1 sunulmuştur. Tablo-1'deki öğrencilerin girişimcilik niyetlerini ölçmeye yönelik anket sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin içerisinde "girişimci" ifadesi geçen 1 ve 2'nci sorularda ortaya toplanma eğilimi gösterdikleri, ancak girişimci ifadesi geçmeden girişimciyi tanımlayan 3, 4, 5 ve 6'ncı sorularda yüksek niyet belirten 7'ye doğru kaydıkları görülmektedir.

Tablo 1: Girişimcilik Niyeti Maddelerine Ait Frekans Dağılımları

Sıra No	MADDELER	Madde Frekansları (Yüzde Olarak)						
		1	2	3	4	5	6	7
1	Bir girişimci olarak her şeyi yapmaya hazırım	5,3	11,7	18,7	21,1	23,4	9,4	10,5
2	Profesyonel olarak hedefim, bir girişimci olmaktır	11,7	13,5	16,4	21,1	14,6	9,4	13,5
3	Kendi işimi kurmak ve sürdürmek için her türlü çabayı göstereceğim	5,2	5,2	7,6	15,1	12,8	16,9	37,2
4	Gelecekte bir iş kurma konusunda kararlıyım	5,2	7,6	11,6	12,8	15,7	12,8	34,3
5	Ciddi anlamda kendi işimi kurmayı düşünüyorum	8,1	8,1	9,3	15,7	12,8	13,4	32,6
6	Bir gün kendi işimi kurma konusunda ciddi niyetlerim var	6,4	8,2	10,5	15,2	9,9	14,6	35,1

Araştırma değişkenlerine ait boyut ortalamaları ve standart sapmaları ile korelasyon analizi bulguları Tablo-2'de sunulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin girişimcilik niyeti puan ortalamaları 4,71 (ss=1,63), başarı ihtiyacı puan ortalamaları 5,74 (ss=0,87), kontrol odağı 4,92 (ss=1,01), öz yeterlilik 4,94 (ss=1,16) ve riske tolerans puan ortalamaları 3,88 (ss=0,85)'dir.

Araştırma değişkenlerinin birbirleriyle olan korelasyonları Tablo-2'de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin tüm kişilik özelliği faktörleri ile orta düzeyde ilişki içinde olduğu; ancak özellikle öz yeterlilikle ilişkisinin diğer boyutlarla olan düzeyin neredeyse iki katı olduğu görülmektedir. Yine, kişilik özelliği faktörleri de birbirleriyle orta düzeyde ilişki içindeyken; başarı ihtiyacı ile riske tolerans arasında anlamsız ilişki olduğu bulunmuştur ($r=.14$; $p>0.05$).

Tablo 2: Boyutlar Arası Korelasyonlar, Güvenirlik Katsayıları ve Betimleyici İstatistikler

BOYUT	Ort.	S.S.	1	2	3	4	5
1. Girişimcilik Niyeti	4,71	1,63	(.86)				
2. Başarı İhtiyacı	5,74	0,87	.30**	(.81)			
3. Kontrol Odağı	4,92	1,01	.38**	.47**	(.79)		
4. Öz yeterlilik	4,94	1,16	.58**	.56**	.42**	(.78)	
5. Riske Tolerans	3,88	0,85	.32**	.14	.27**	.45**	(.83)

Not: Cronbach alfa güvenirlilik katsayıları parantez içinde verilmiştir. ** $p<.01$; $N=(185)$

Demografik faktörlerin öğrencilerin girişimcilik niyetlerine etkilerini test etmek üzere oluşturulan ilk dört hipotezi test etmek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo-3'de sunulmuştur.

ANOVA sonuçları değerlendirildiğinde yaş, cinsiyet, önceki iş deneyimi ve ailenin aylık gelirinin, öğrencilerin girişimcilik niyetlerini anlamlı şekilde farklılaştırdığı anlaşılmaktadır. Buna göre, yaşları 22'nin üzerinde olan grubun girişimcilik niyetleri, 22'den küçük olanlardan daha fazladır. Yine, erkek öğrencilerin girişimcilik niyetleri kadın öğrencilerden; daha önce iş deneyimi yaşayanların yaşamayanlardan ve ailesinin aylık geliri yüksek olanların daha düşük olanlardan daha fazla girişimcilik niyeti taşıdıkları görülmektedir. Bu sonuçlara göre Hipotez 1 (genç öğrencilerin girişimcilik niyetleri, ileri yaştaki öğrencilerden daha yüksektir) reddedilirken; Hipotez 2 (erkek öğrencilerin girişimcilik niyetleri, kız öğrencilerden daha yüksektir), 3 (iş deneyimi olan öğrencilerin girişimcilik niyetleri, tecrübeleri olmayan öğrencilerden daha yüksektir) ve 4 (ailenin geliri arttıkça, öğrencilerin girişimcilik niyetleri de artmaktadır) kabul edilmiştir. Literatürdeki araştırma bulgularının tersine, spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerde, yaş arttıkça girişimcilik niyeti artmaktadır.

Yaş, cinsiyet, iş deneyimi ve ailenin aylık geliri gibi demografik değişkenlerin de etkileri dikkate alındığında, kişilik özelliklerinin öğrencilerin girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı olarak ne kadar etkili olduğunu görmek üzere hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi yapılırken önce birinci adımda demografik değişkenlerin bağımsız etkilerine bakılırken, ikinci aşamada kişilik özellikleri denkleme dâhil edilerek, açıklanan varyansa bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo-4'de gösterilmiştir.

Tablo-4'de görüleceği üzere demografik faktörlerden cinsiyet ($\beta = .26$, $p < ,001$) ve ailenin aylık toplam geliri ($\beta = .23$, $p < ,05$) öğrencilerin girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı olarak etki ederken; yaş ve iş deneyiminin etkileri anlamsızdır. İkinci aşamada regresyon denklemine kişisel özellikler dâhil edildiğinde, ailenin aylık toplam gelirinin etkisi devam ederken,

Tablo 3: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

FAKTÖR	Kategori	N	Ort.	F	p
Yaş	21 yaş ve altı	95	4,50	2,806	,096
	22 yaş ve üzeri	90	4,92		
Cinsiyet	Kadın	104	4,10	24,333	,000
	Erkek	91	5,29		
İş Deneyimi	Var	31	5,61	7,610	,006
	Yok	154	4,57		
Ailenin Aylık Geliri	0-2000 TL.	14	4,65	4,206	,007
	2001-4000 TL.	56	4,21		
	4001-6000 TL.	45	4,60		
	6001 ve üzeri	60	5,28		

Tablo 4: Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

	β	ΔR^2
Adım 1		.20
Yaş	.07	
Cinsiyet	.26***	
İş deneyimi	-.14	
Aylık aile geliri	.23*	
F		8,784***
Adım 2		.45
Yaş	.01	
Cinsiyet	.07	
İş deneyimi	-.10	
Aylık aile geliri	.19*	
Başarı ihtiyacı	-.10	
Kontrol odağı	.15**	
Öz yeterlilik	.52***	
Riske tolerans	-.01	
F		14,016***

*** $p<.001$ ** $p<.01$ * $p<.05$

kontrol odağı ($\beta = .15, p < ,05$) ve öz yeterlilik ($\beta = .52, p < ,001$) girişimcilik niyeti üzerinde etkili faktörler olarak gözükürken, başarı ihtiyacı ($\beta = -.10, p > ,05$) ve riske toleransın ($\beta = -.01, p > ,05$) anlamlı etkileri gözlemlenmemektedir. Elde edilen bulgular ışığında, Hipotez 6 (öğrencilerin içsel kontrol odağı inançları ile girişimcilik niyetleri arasında pozitif bir ilişki vardır) ve 7 (öğrencilerin öz yeterlilikleri ile girişimcilik niyetleri arasında pozitif bir ilişki vardır) kabul edilirken; Hipotez 5 (öğrencilerin başarı ihtiyacı ile girişimcilik niyetleri arasında pozitif bir ilişki vardır) ve 8 (öğrencilerin risk alma eğilimi ile girişimcilik niyetleri arasında pozitif bir ilişki vardır) reddedilmiştir.

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin demografik ve kişisel özelliklerinin, girişimcilik niyetlerini nasıl etkilediğini ortaya koymaktır. Elde edilen bulgular, hem demografik özelliklerin hem de kişisel niteliklerin, öğrencilerin girişimci olma yönündeki niyetlerini etkilediğini göstermektedir.

Öğrencilerin girişimcilik niyetlerini değerlendirmek üzere hazırlanan ölçek maddelerine verilen cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin "girişimcilik" kelimesi konusunda isteksiz oldukları, bu kelimeyi kullanmadan, girişimcinin özellikleri tanımlandığında, niyetlerini daha yüksek gösterdikleri anlaşılmaktadır. Bunun iki ayrı nedeni olabileceği düşünülmektedir. Birinci nedeni, girişimci kelimesinin anlamının tam olarak bilinmemesi, ikincisi ise kelimenin anlamı bilinse dahi, bu yöndeki bir arzunun açıkça gösterilmesinin, kültürel bazı gerekçelerle baskı altına alınması olabilir. Dolayısıyla, gelecekte yapılacak araştırmalarda bu durumun daha ayrıntılı şekilde incelenmesi uygun olacaktır.

Korelasyon analizi bulguları öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin tüm kişilik özellikleri ile aynı yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak özellikle öz yeterliliğin ilişki gücü, diğer üç özellikten neredeyse iki kat fazladır. Bu sonuç, Zhao ve arkadaşlarının (2005) bulgularını doğrular niteliktedir.

Demografik faktörlerin öğrencilerin girişimcilik niyetlerine etkisini test etmek üzere yapılan ANOVA analizi bulguları, ilgili literatürdeki bulguları doğrular niteliktedir. Daha önce birçok farklı ülkede yapılan araştırma bulgularına paralel olarak, erkek öğrencilerin girişimcilik niyetleri kadın öğrencilerden yüksektir (Kristiansen ve Indarti, 2004; Thomas, 2001). Benzer şekilde Peterman ve Kennedy (2003)'nin bulgularına benzer şekilde iş deneyimi olan öğrencilerin, olmayan öğrencilerden; Gürel ve arkadaşlarının (2010) bulgularına paralel olarak da ailesinin toplam geliri yüksek olan öğrencilerin, maddi destek sağlayabilme beklentisi doğrultusunda, aile geliri düşük öğrencilerden daha yüksek girişimcilik niyeti taşıdıkları görülmektedir.

Ancak ilginç olan bulgu, literatürde belirtilenlerin aksine, yaşı büyük öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin, düşük olanlardan daha yüksek olmasıdır. Ancak bunun bir nedeninin öğrencilerin ileri sınıflarda, girişimci niyetler konusundaki kararlarını verebilmeleri olabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda, ileride yapılacak araştırmalarda öğrencilerin girişimcilik derslerini alıp almadıkları ve bu dersi hangi sınıfta aldıkları sorularak, bu iki faktörden bağımsız olarak, yaşın etkisinin tekrar incelenmesi, daha genellenebilir sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

Regresyon analizi bulguları ise tüm bireysel özellikler birlikte ele alındığında, kontrol odağı ile öz yeterliliğin öğrencilerin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinin, başarı ihtiyacı ve riske toleransın etkilerini baskıladığını ortaya koymaktadır. Buna göre, öğrencilerin girişimcilik niyeti üzerindeki varyansı açıklamada, öz yeterlilik en önemli faktör olarak gözükmektedir. Şu halde, öz yeterliliği yüksek öğrencilerin, yüksek girişimci niyetler gösterecekleri söylenebilir.

Tüm bu bulguların yanında çalışmamızın bazı sınırlılıklar içerdiğini de belirtmeliyiz. Bu sınırlılıklardan birincisi elde edilen sonuçların genelleştirilmesinde yaşanabilecek sorundur. Zira araştırmada kullanılan örneklem sadece dört üniversitede spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencileri kapsamaktadır. Dolayısıyla, örneklem grubunun daha geniş tutulduğu çalışmalar daha sağlıklı sonuçlara ulaşma imkânı sağlayacaktır. Bir diğer sınırlılık ise verilerin kişilerin yalnızca kendi değerlendirmelerini yansıtmasıdır. Bu bağlamda, ortak yöntem varyansı (common method variance) ve sosyal beğenirlik sınırlılıkları sonuçların değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ajzen, I. (1991) "The Theory of Planned Behavior" *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2):179-211.
- Bandura, A. (1977) "Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change" *Psychological Review*, 84(2):191-215
- Basu, A. ve Virick, M. (2008) "Assessing Entrepreneurial Intentions Amongst Students: A Comparative Study" <http://nciia.org/conf08/assets/pub/basu2.pdf>, (10.06.2011).
- Bird, B. (1988) "Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intentions" *Academy of Management Review*, 13: 442-454.
- Boyd, N.G. ve Vozikis, G.S. (1994) "The Influence of Self-Efficacy on the Development of Entrepreneurial Intentions and Actions" *Entrepreneurship Theory and Practice*, 63-75.
- Bygrave, H. ve Hofer, J. (1991) "Theorizing about Entrepreneurship" *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16:13-22.
- Cornwall, J.R. ve Perlman, B. (1990) *Organizational Entrepreneurship*, Boston, Richard Irwin Inc.
- Cox, L., Mueller, S. ve Moss, S. (2002) "The Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Self-Efficacy" *International Journal of Entrepreneurship Education*, 1(2):229-247.
- Cromie, S. (2000) "Assessing Entrepreneurial Inclinations: Some Approaches and Empirical Evidence" *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 9(1):7-20.
- Drucker, P. (1985) *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles*, New York, Harper & Row.
- Ede, F.O., Panigrahi, B. ve Calcich, S.E. (1998) "African American students' attitudes toward entrepreneurship education" *Journal of Education for Business*, 73(5): 291-296.
- Franco, M., Haase, H. ve Lautenschlager, A. (2010) "Students' Intreprenurial Intentions: An Inter-Regional Comparison" *Education and Training*, 52(4):260-275.
- Gurel, E., Altınay, L. ve Daniele, R. (2010) "Tourism Students' Entrepreneurial Intentions" *Annals of Tourism Research*, 37(3):646-669.
- Harris, M.L. ve Gibson, S. G. (2008) "Examining the entrepreneurial attitudes of US Business Students" *Education & Training*, 50(7):568-581.
- Hisrich, R.D. ve Peters, M.P. (1989) *Entrepreneurship: Starting, Developing, and Managing a New Enterprise*, Homewood, IL, BPI/Irwin.
- Hisrich, R.D. ve Peters, M.P. (2002) *Entrepreneurship*, New York, McGraw-Hill Higher Education.
- Johnson, D. (2001) "What is Innovative and Entrepreneurship? Lessons for Larger Organizations" *Industrial and Commercial Training*, 33(4):135-140.
- Koh, H.C. (1996) "Testing hypotheses of entrepreneurial characteristics: A study of Hong Kong MBA students" *Journal of Managerial Psychology*, 11(3): 12-25.
- Kristiansen, S. ve Indarti, N. (2004) "Entrepreneurial Intention among Indonesian and Norwegian Students" *Journal of Enterprising Culture*, 12(1):55-78
- Krueger, N.F., Reilly, M.D. ve Carsrud, A.L. (2000) "Competing Models of Entrepreneurial Intentions" *Journal of Business Venturing*, 15:411-432.
- Krueger, N.F. ve Carsrud, A. L. (1993) "Entrepreneurial Intentions: Applying the Theory of Planned Behavior" *Entrepreneurship & Regional Development*, 5:315-30.
- Kuehn, K.W. (2008) "Entrepreneurial Intentions Research: Implications for Entrepreneurship Education" *Journal of Entrepreneurship Education*, 11:87-98.
- Lee, J. (1997) "The Motivation of Women Entrepreneurs in Singapore" *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 3(2): 93-110.
- Leibenstein, H. (1968) "Entrepreneurship and Development" *American Economic Review*, 58:72-83.
- Liñán, F. ve Chen, Y. W. (2009) "Development and Cross-Cultural Application of a Specific Instrument to Measure Entrepreneurial Intentions" *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3):119-144.
- Mazzarol, T., Volery, T., Doss, N. ve Thein, V. (1999) "Factors Influencing Small Business Start-Ups" *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, 5(2):48-63.
- McClelland, D.C. (1961) *The Achieving Society*, Princeton, NJ, Van Nostrand.
- Nathawat, S.S., Singh. R. ve Singh, B. (1997) "The Effect of Need of Achievement on Attributional Style" *Journal of Social Psychology*, 137(1):55-62.
- Peterman, N.E. ve Kennedy, J. (2003) "Enterprise Education: Influencing Students' Perceptions of Entrepreneurship" *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(2):129-144.
- Reynolds, P.D., Hay, M., Bygrave, W.D., Camp, S.M. ve Autio, E. (2000) "Global Entrepreneurship Monitor 2000 Executive Report" Babson College, Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership and London Business School.

Rotter, J.B. (1966) "Generalized Expectancies for Internal and External Control of Reinforcement" *Psychological Monographs*, 80:1-28.

Roxas, B.G., Cayoca-Panizales, R. ve De Jesus, R.M. (2008) "Entrepreneurial Knowledge and Its Effects on Entrepreneurial Intentions: Development of a Conceptual Framework" *Asia-Pacific Social Science Review*, 8(2):61-77.

Ryan, T.R. (1970) *Intentional Behavior: An Approach to Human Motivation*, New York, The Ronald Press Company.

Schumpeter, J.A. (1934) *The Theory of Economic Development*, Cambridge, MA, Harvard University Press.

Schwarz, E.J., Wdowiak, M.A., Almer-Jarz, D.A. ve Breiteneker, R.J. (2009) "The Effects of Attitudes and Perceived Environment Conditions on Students' Entrepreneurial Intent" *Education and Training*, 51(1):272-291.

Sequeira, J., Mueller, S.L., ve McGee, J.E. (2007) "The Influence of Social Ties and Self-Efficacy in Forming Entrepreneurial Intentions and Motivating Nascent Behavior" *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 12(3):275-293.

Shapiro, A. ve Sokol, L. (1982) "Social Dimensions of Entrepreneurship" Kent et al (eds.) *The Encyclopedia of Entrepreneurship*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall.

Sinha, T.N. (1996) "Human Factors in Entrepreneurship Effectiveness" *The Journal of Entrepreneurship*, 5(1):23-39.

Strauser, D.R., Ketz, K. ve Keim, J. (2002) "The Relationship between Self-Efficacy, Locus of Control and Work Personality" *Journal of Rehabilitation*, 68:20-26.